

COAC

arquitectes.cat

Publicat a COL·LEGI D'ARQUITECTES DE CATALUNYA (<http://arquitectes.eu>)

Inici > Revista de corresponsals: Londres és Brutal

© Brutalisme. Robert Berneguer

Londres és brutal. Literalment. Brutal d'acord amb la quarta accepció que fixa el Diccionari de la RAE: ?molt gran?; brutal també en el sentit col·loquial tan estès ara, encara que no està reconegut pel diccionari, és a dir: ?genial?, ?magnífica?, ?meravellosa?; i brutal, especialment, pel que fa a la seva abundància d'edificis brutalistes.

El Brutalisme va veure el seu origen al Regne Unit durant la dècada dels 50 en el marc dels projectes de reconstrucció de Londres després de la destrucció causada pel Blitz (els bombardejos de la Segona Guerra Mundial). La història del moviment és ben coneguda gràcies a Reyner Banham, escriptor i crític d'arquitectura britànic, que va escriure dos textos essencials en la matèria: el 1955 'The New Brutalism', i el 1966 'The New Brutalism, ethic or aesthetic?'. Des d'un inici va apuntar la connexió, d'una banda, amb Le Corbusier i ?le Béton brut? i, de l'altra, amb l'Art Brut de Jean Dubuffet. Banham va donar especial importància al treball dels arquitectes londinencs Alison i Peter Smithson, responsables de la publicació per primera vegada el 1953 de la frase New Brutalism, quan aquests es referien a un projecte seu no construït: the Soho house.

L'origen del terme s'atribueix a Hans Asplund, fill del conegut arquitecte suec Erik Gunnar Asplund, quan el 1951 durant una visita d'uns col·legues anglesos va fer servir el terme ?Neo-Brutalistes? per referir-se al treball dels seus col·legues Bengt Edman i Lennart Holm. El terme va ser importat des de Suècia al Regne Unit, i difós com a ?Nou Brutalisme?. Amb una diferència rellevant, com explica Banham: el concepte ?Neo-Brutalisme? definiria un estil, mentre ?Nou Brutalisme? defineix una actitud en relació amb l'arquitectura.

Banham va establir les següents característiques per al moviment brutalista: "1, llegibilitat formal de la planta; 2, exposició clara de l'estructura, i 3, valoració dels materials per les seves qualitats inherents 'as found' (tal com es troben)". Sent un dels principis clau aconseguir el que Banham va anomenar ?memorabilitat d'imatge?.

El moviment va ser promogut per Banham i els Smithsons com una ètica abans que una estètica, encara que a nivell popular va ser aviat associat a una determinada imatge, on Brutalisme va passar a ser sinònim d'edifici de formigó. Al Regne Unit el moviment va ser associat a la posició política d'esquerra, i àmpliament utilitzat en tota mena d'edificis públics: habitatges, escoles, universitats, hospitals, teatres, etcètera.

El moviment va ser abraçat als 50 per una generació jove d'arquitectes anglesos que van prendre com a referents arquitectes com Le Corbusier, Mies van der Rohe, Philip Johnson, Alvar Aalto, o Ernesto Rogers. Rebutjant els seus immediats predecessors britànics (a excepció potser de Well Coates), però abraçant generacions britàniques anteriors. Al documental ?One Below the Queen: Rowley Way Speaks for Itself?, dedicat al complex d'habitatge social del mateix nom, Neave Brown, autor d'aquest complex brutalista, descriu això: ?el projecte va obtenir la seva vitalitat en prendre ingredients que es remunten a l'Habitatge Anglès Històric, establint així una noció de continuïtat? (referint-se en aquest cas a obres com el Regent Crescent de John Nash completat el 1821).

Fora d'Anglaterra el treball de Le Corbusier, especialment a la Unité de Marsella (1952) i posteriorment a Chandigarh, va ser decisivament influent a nivell internacional. Una influència que s'estendria posteriorment al Metabolisme Japonès, amb Kenzo Tange, o els paral·lelismes americans, amb Paul Rudolph, arribant fins a Macedònia, amb Georgi Konstantinovski.

Històricament el Brutalisme ha despertat passions oposades, sent apreciat especialment per arquitectes, però moltes vegades fortament criticat per gran part del públic. Són famoses les declaracions del mateix Prince Charles, actual Rei del Regne Unit, quan a finals dels 80 va descriure el National Theatre de Denys Lasdun (una de les obres més refinades del moviment acabada el 1976) com "una mena de Central Nuclear al mig de Londres". El mateix edifici va ser votat el 2001 en una enquesta de Radio Times com un dels "top 5" edificis més estimats i alhora més odiat del país. Jonathan Meades, escriptor i cineasta, descriu la dicotomia anterior al seu documental de 2014 "Bunkers, Brutalism and Bloodymindedness" de la següent manera: "un estrèpit ofensiu per a moltes orelles, però poesia en formigó per a mi". Afegint: "el que per a uns és una monstruositat en formigó és per a altres arquitectura amb ganyes".

La "memorabilitat d'imatge" que descrivia Banham, ha fet que multitud d'edificis brutalistes s'hagin colat com a teló de fons tant a pel·lícules com a videoclips musicals: Thamesmead Estate apareix a "A Clockwork Orange" de Stanley Kubrick, així com al videoclip de els Libertins "What Became of the Likely Lads"; el Barbican apareix al videoclip dels Metronomy "Month of Sundays"; i Robin Hood Gardens al vídeo del projecte paral·lel d'Orbital, 8:58 "The Clock".

A l'última dècada el moviment ha atret un creixent interès amb la publicació de gran varietat de catàlegs i llibres de fotografia com: "Brutalist London Map" (2015), "This Brutal World" (2016), "Brutal London" (2016), "SOS Brutalism: A Global Survey" (2017), "Atlas of Brutalist Architecture" (2018). Alguns exemples de caràcter més acadèmic inclouen: "Militant Modernism" (2009); el número 136 de la revista October (2011); Clog (2013); "Space, Hope, and Brutalism: English Architecture, 1945-1975" (2015); o "Brutalism Resurgent" (2017).

L'interès pel moviment s'estén a tota una nova generació d'artistes, fotògrafs, dissenyadors i crítics: Michael Abrahamson, amb el seu arxiu "Fuck Yeah Brutalism"; Louise Hayward, artista, printmaker, que utilitza com a tema central complexos d'habitatge social del Sud de Londres; així com els fotògrafs: Frederic Chaubin, centrat en edificis de la CCCP; Jan Kempenaers, Nicolas Moulien, Neil Montier i el seu treball amb collages; o Bas Princen.

El renovat interès i admiració pel Brutalisme ha arribat tard per a alguns dels edificis ja demolits o condemnats a demolició, com ara: Els complexos d'habitatge social a Robin Hood Gardens, d'Alison i Peter Smithson (1972); el Southwark Engati Estate de Tim Tinker (1974); o l'edifici comercial Sampson House de Fitzroy Robinson & Partners (1979).

Jonathan Meades descriu així el fenomen de la demolició: "La destrucció d'edificis brutalistes és més que la destrucció d'un determinat tipus d'arquitectura. És com cremar llibres. És una forma de censura del passat. És la venjança d'una era mediocre? la destrucció vergonyant d'un resolt optimisme?".

Les demolicions s'han vist compensades parcialment per l'augment del nombre d'edificis Brutalistes que han passat a ser part del catàleg d'edificis protegits de la ciutat. Algunes de les fites Brutalistes incloses al llistat de patrimoni històric londinenc són: Alexandra Road Estate de Neave Brown (1978); Royal College of Physicians de Denys Lasdun (1964); Haggerston Girls' School (1967), Trellick Tower (1972) i Balfron Tower (1967) d'Erno Goldfinger; o el Barbican (1962-82), gegant complex residencial de Chamberlin Powell & Bon.

La llista creixent i la protecció d'obres significatives del Brutalisme, així com la també creixent

apreciació per part del públic i la conseqüent atenció a la reparació i el manteniment de l'arquitectura d'aquest període, garanteix que en un futur Londres segueixi sent una ciutat brutal? .

Robert Berenguer i Segura, arquitecte.

Corresponsal del COAC a Londres, Regne Unit. Octubre 2022

Referències:

Banham, Reyner. The New Brutalism. Architectural Review.

1955. Banham, Reyner. The New Brutalism: Ethic or Aesthetic? The Architectural Press. 1966.

Gatley, Julia; King, Stuart. Brutalism Resurgent. Routledge. 2017.

Phipps, Simon. Brutal London. September Publishing. 2016.

Documentals:

¿Bunkers, Brutalism and Bloodymindedness?. Director: Meades, Jonathan. BBC. 2014

¿One Below the Queen: Rowley Way Speaks for Itself?. Realització: Residents d'Alexandra Road Estate. 2010

[1]

Tornar

[2]

Copyright@ Col·legi d'Arquitectes de Catalunya : <http://arquitectes.eu/ca/mon/revista-de-corresponsals-londres-es-brutal>

Links:

[1] <http://arquitectes.eu/ca/printpdf/printpdf/28350>

[2] <http://arquitectes.eu/ca/javascript%3Ahistory.back%281%29>